

Агитатордын БЛОКНОДЫ

1984

ЯНВАРЬ

№ 1

Бастыра ороондордыг пролетарийлери, бириккилегер!

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын пропаганда
ла агитация бөлүги

1984 j.
Январь
1 №

Алтайдын бичиктер чыгарар издательствозынын
Туулу Алтайдагы бөлүги

Горно-Алтайская областная
Библиотека Читальный зал

БАЖАЛЫКТАР

Партиянын пландары — албатынын пландары	3
Агропромышленный биригүлердин ижин жарандырар	9
Алтайдын байлыгын — агашты билгир тузаланар	12
Коммунисттер — баштаачы жерде	15
Аң өскүрөөчилердин эрчимдү ижи	18
Жаңы жылга кирип тура	21
Франциянын ядерный жуу-жепселдери	27
Женевадагы эрмек-жуучындар керегинде	30

СОДЕРЖАНИЕ

Планы партии — общенародное дело	3
О работе агропромышленных объединений	9
Правильное использование леса — богатства Алтая	12
Коммунисты впереди	15
Успехи мараловодов	18
Вступая в новый, 1984 год	21
Ядерное оружие Франции	27
О переговорах в Женеве	30

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано в печать 1.2.1984 г. АН 11072. Формат 60×84¹/₁₆. Усл. п. л. 1,86. Уч.-изд. л. 1,7. Тираж 560 экз. Заказ 410. Цена 4 коп.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издательства, 659700 г. Горно-Алтайск, ул. Горно-Алтайская, 36. Горно-Алтайская типография, пр. Коммунистический, 27.

ПАРТИЯНЫН ПЛАНДАРЫ — АЛБАТЫНЫН ПЛАНДАРЫ

Он биринчи бешжылдыктын төртинчи жылы — 1984 жыл башталды. Жаңы жылды бис, совет улус, КПСС-тин Төс Комитединин декабрь айдагы (1983 жыл) Пленумынын, партиянын Төс Комитединин Генеральный качызы нөкөр Ю. В. Андроповтын Пленумда айткан куучынына оморкоп баштадыс.

Өткөн 1983 жыл бистин ороон экономиканы өскүреринде ле культураны жарандыраарында жакшы једимдерге једип алган. Партия бешжылдыктын үчинчи жылына темдектеген пландарды бүдүрип, коммунисттер, бастыра ишкүчиле јаткандар эрчимдү иштендилер.

Национальный кирелте 3,1 процентке өскөн. Промышленность продукция эдип чыгарары, 1982 жылдагызына көрө, 2,9 процентке бийиктеген. Иштин арбыны 3,5 процентке өскөннин шылтуунда производствонун астамы көптөди.

Јурт хозяйствонун ишчилеринин једимдери жакшы. Мында продукция эдип алары 3,6 процентке көптөди, эмезе онын алдындагы жылдагызына көрө, 4,6 миллиард салковойго көп эдилди. Государство ашты, сахарный свекланы, этти, сүтти, јымыртканы ла өскө дө продукталарды, 1982 жылдагызына көрө, көп садып алды.

1983 жылда албаты-калыктын јадын-јүрүмин жарандыраары јанынан јаан иштер бүткен. Ишмекчилердин ле служащийлердин ай сайын алып турган акча-јалы орто тооло 2,4 процентке, колхозчылардын ижи учун төлөөри — 7 процентке бийиктеген.

Туулу Алтайдын ишкүчиле јаткандары жаңы жылды база жакшы једимдерле уткыдылар. Бешжылдыктын өткөн үч жылынын туркунына областьтын промышленнозы пландалганына үзеери 5 миллион салковойдын продукциязын эдип чыгарган. Производствонун төс фондторы 10 процентке өскөн.

Областьтын партийный организациязы албаты тузаланар товарларды көптөдө эдерине јаан ајару эдип туру. Бешжылдык башталганынан ала областьтын предприетелери андый товарларды 209 миллион салковойго эткен. Бөс эдери,

1980 жылдагызына көрө, 35 процентке, өдүк көктөөри 27 процентке, электросамоварлар эдери 6 процентке көптөди.

Туулу Алтайда өткөн үч жылдын туркунына текши кеми 200 мунг кв. метр улус журтап жадар туралар, көп школдор, культуранын учреждениелери, малдын жылу кажаандары туулган.

Партия ла башкару бистинг областьтын журт хозяйствозын өскүрерине жаан аяру эдип, өткөн үч жылдын туркунына 90 миллион салковой акча чыгымдады. Жаңыс ла машиналарла, жазалдарла жеткилдеерине 27 миллион салковой чыгымдалды.

Аш курсакты көптөдөр Программаны жүрүмде бүдүрип, область журт хозяйствозунун продукциязын государствого табыштырары жанынан үч жылдын планын жеңүлү бүдүрди. Шебалин аймак государствого сүт табыштырар үч жылдык планы өйинен озо, 1983 жылда 1-кы ноябрьда бүдүрди. Эт табыштырар планы — Майма, Чой, Кан-Оозы аймактар, ноокы, куманак, агнын мүүзин табыштырар планы бастыра область Октябрьдын байрамына бүдүрген.

Хозяйстволор ортодо малдан алар бастыра продуктарды государствого табыштырары жанынан бешжылдыктын үч жылынын жакылтааларын «Маймадагы», «Карымдагы», «Каракольский» совхозтор Кош-Агаш аймакта «Кызыл-Чолмон» ло Лениннинг адыла адалган колхозтор өйинен озо бүдүрдилер.

Андый жакшынак једимдерге једип аларына бистинг озочылдарыс тын јөмөлтө эткендер. Андый озочылдардын тоозында эн артык уй саачылар — Лидия Николаевна Сакеева ла Анна Дмитриевна Паршукова. Олор саап турган кажы ла уйдан орто тооло төрт мунг литрге шыдар сүт саадылар. Бозу азыраачылардын ортодо элбеген социалистический мөрөйдө жакшы једимдерге Антонина Федоровна Сосновская, Анна Павловна Колосова, Валентина Перфиловна Кудрявцева једип алдылар. Бу озочылдар азырап турган бозуларын бир де коротпой, кичееп өскүрип, колындагы бозуларынын тирүге бескезин конокко орто тооло 700—820 граммнан кожултып турулар.

Ады-јолы бастыра ороондо јарлу койчыларла Социалистический Иштин Геройлары Тоедов Јелмек Тоедовичле, Марчина Танала коштой бойларына алынган социалистический молјуларын Урматов Кара Тодошевич, Иркитов Виктор Васильевич ле өскө дө көп озочылдар ажыра бүдүргилейт. Бу адалган ла өскө дө көп озочыл койчылар кажы ла

јүс эне койдон орто тооло 110—146 курааннан алып өскүргилейт, колындагы кажы ла койдон 4 килограммга јетире тук кайчылап алгылайт.

Ан өскүречилердин ортодо элбеген социалистический мөрөйдө алдындагы ла аайынча Социалистический Иштин Геройы Петр Фатеевич Поповтын бригадазы акалап туру. Бригада кажы ла сыгыннан 8,3 килограммнан мүс кезип алат. Ол Туулу Алтайда текши кезип алып турганынан эки килограммга көп.

Эчки өскүрип тургандардын ортодо бийик көргүзүлөргө Масканов Солтон Амырович, Дедин Капшай Минкеевич, Акчин Марат Григорьевич, Модоров Игнатий Павлович өскөдө озочылдар макталат. Олор кажы ла эчкиден план аайынча 500 граммнан ноокы тараар ордына 600 граммнан тарап турулар.

Беш жылдыктын баштапкы эки жылынын једимдери аайынча бистин областьтын јурт хозяйствозынын 67 озочылы ордендерле, медальдарла кайралдалган. Көп улус акчала сый, Мактулу грамоталар алдылар.

Кыскарта айтса, ороондо, ол тоодо бистин областьта једимдер јакшы, озочылдардын тоозы там ла көптөп туру. Улус там ла кичеенип иштене берген. Бастыра бу керектер экономиканы там тыгыда өскүрери, бар уур-күчтерди өдүп чыгары, једикпес-тутактарды јоголторы јанынан партия темдектеген политика, тургускан задачалар чике болгонын керелейт.

Је оныла коштой эдилгенине, једип алган једимдерге болорзынып отурурга јарабас. Бүгүнгү күнге јетире эдилгени баштапкы јакшы једимдер, партия тургускан задачаларды бүдүреринде баштапкы алтамдар болуп јат. Бистин ижисте бүгүн бар једикпес-тутактарды јоголторы јанынан мынан ары алдындагызынан тын иштенери керектү.

Шак ла ол керегинде КПСС-тин Төс Комитединин декабрь айда (1983 ј.) өткөн Пленумында јаан куучын болды. Пленум өткөн јылда эткен иштин итогторын ла 1984 јылда СССР-ди экономический ле социальный өскүреринин Государственный планынын ла СССР-дин 1984 јылга Государственный бюджетинин проегинин сурактарын шүүшкен.

Пленумда турушкан улус КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы нөкөр Ю. В. Андроповтын куучыныла сүреен ајарулу таныштылар.

Пленум бойынын јөбинде КПСС-тин Төс Комитединин Политбюрозы партиянын XXVI съезди, КПСС-тин Төс Ко-

митединин ноябрьдагы (1982 j.), июньдагы (1983 j.) Пленумдары тургускан задачаларды бүдүрери жанынан өткүргөн ишти жаратты. Пленумнын жөбинде нөкөр Ю. В. Андропов-тын куучыны партиянын ла Совет государствонун эмдиги өйдөги социально-экономический политиказын көргүскөн жаан учурлу документ деп темдектелеле, анда айдылган түпшүүлтелер жарадылды.

Нөкөр Ю. В. Андропов тургускан задачаларды бүдүрери бастыра партиянын, бастыра советский ле хозяйственный органдардын, ишкүчиле жаткандардын коллективтеринин ле эл-жоннын организацияларынын, кажы ла коммунисттик кыйалта жоктон бүдүретен кереги деп, Пленумнын жөбинде айдылды.

Пленум СССР-дин 1984 жылда экономический ле социальный өзөтөн Государственный планынын ла СССР-дин 1984 жылга Государственный планынын проекттерин жараткан. Партиянын экономический стратегиязы аайынча тургузылган планда ла бюджетте Советтер Ороонынын экономиказы токтоду жоктон тыгыыры, албаты-калыктын жадын-жүрүми там жаранары, орооннын коруланар ийдези бийик кеминде болотоны темдектелген.

Келер жылда национальный кирелте 3,1 процентке өзөр, промышленностьто иштин арбыны 3,4 процентке, журт хозяйствонун общественный секторында 8,5 процентке бийиктеер. Национальный кирелтенин үзеери кожулганы албаты-калыктын жадын-жүрүминин кемин бийиктедерине чыгымдалар.

1984 жылдын планы жаан, же бүдүрер аргалар жеткил бары Пленумда темдектелген. Планды жагыс ла бүдүрер эмес, же анайда ок оны ажыра бүдүргедий аргалар табала, тuzаланар керек. Хозяйственный иш, партийный, советский, профсоюзный ла комсомольский органдардын экономический, тözөмөл, идейно-жартамал ижи бу амадуларды бүдүрерине ууланар учурлу. Мында жаан арга — социалистический мөрөйди элбедери, ишкүчиле жаткандардын творческий баштанкайын тыгыдары.

«Экономикада бистин бастыра эрчимис учы-учында барып, албаты-калыктын жадын-жүрүминин кемин бийиктедерине ууланып жат. Ол — бистин пландарыстын баш социально-экономический амадузы болуп жат» — деп Ю. В. Андропов айткан.

«Экономиканы там тыгыда өскүргени, бийик технико-экономический једимдерге једип алганы ажыра партия он би-

ринчи бешжылдыктын социальный программазын оног ары тыгыда бүдүрер, албаты-калык тузаланатан товарларды көптөдөрүн жеткилдеер» — деп, Пленумнын жөбинде айдылды.

Социально-экономический ле культурный строительстводо тургузылган бастыра бу ла өскө дө задачаларды жегүлү бүдүрерге экономиканы башкаратан жагы программа тургузары керектү деп, нөкөр Андропов айткан.

Ол программада:

албаты-хозяйствоны башкарарын текши жарандыраарын;
пандаар иштин кемин бийиктедерин;

экономический жылбиркедер аргаларды, ол тоодо баалар тургузарын, кредитно-финансовый ишти, хозяйственный иштин жедимдерин көрөр эп-сүмени жарандыраарын темдектеерге жараар.

СССР-дин Верховный Совединин сессиязы СССР-дин экономический ле социальный 1984 жылдагы өзүминин Государственный планын ла СССР-дин 1984 жылга Государственный бюджетин жөптөди. Эмди мынан ары план экономиканын бастыра бөлүктөрүнүн, көп мунг тоолу предприятие-лердин, биригүлөрдин, организациялардын, бастыра ишкүчиле жаткандардын ижинин планы боло берди.

Эмди, бешжылдыктын пландары ла jakылталарын жөптөгөн согында, партийный организациялардын, пропагандистеринин, агитаторларынын, лекторларынын, докладчиктеринин, политинформаторларынын задачазы — оларды кажы ла ишчиге жетирери, жартап берери, ол кижичокым нени эдетенин жартап билип аларына болужары.

КПСС-тин Төс Комитединин Пленумы Союзный республикалардын компартияларынын Төс Комитеттерин, партиянын крайкомдорун, обкомдорун, окружкомдорун, горкомдорун ла райкомдорун, баштамы партийный организацияларды, министерстволорды ла ведомстволорды, советский, хозяйственный, профсоюзный, комсомольский органдарды 1984 жылдын пландалган jakылталарын бүдүрерине ле ажыра бүдүрерине коллективтерди ле бастыра ишкүчиле жаткандарды көдүрерине ууландыра элбек төзөмөл лө жартамал-политический иш өткүрип баштазын деп жакарды.

Совет Союзтын Коммунистический партиязынын Төс Комитеди ишмекчилерди, колхозчыларды, инженерно-технический ишчилерди, интеллигенцияны, бистинг орооннын бастыра ишкүчиле жаткандарын 1984 жылдын планын ла бастыра бешжылдыктын jakылталарын бүдүрери ле ажыра бүдүрери учун, иште бийик жедимдерге жедип алары учун социалисти-

ческий мөрөйди элбедерине кычырды. Империалисттердин бурузына кезем коомойтый берген телекейлик айалгада пландалган jakылталарды кыйа баспастан бүдүрери, бийик арбынду иштенери — ишкүчиле jаткандардын кажы ла коллективинин, кажы ла совет кижинин бүдүретен патриотический кереги.

1984 жыл — СССР-дин Верховный Соведине выборлор өдөтөн жыл. Ол бистинг обществонын жүрүминде политический сүреен jaан учурлу керек болуп jат. Орооннын бастыра jерлеринде ишкүчиле jаткандардын коллективтери бойларынын жуундарында Төрөлистин эн талдама уулдарын ла кыстарын СССР-дин Верховный Совединин депутанынын кандидаттары эдип көстөдилер. Ол жуундарда ишкүчиле jаткандар Коммунистический партиянын ичбойындагы ла тышjанындагы политиказын jарадып ла jөмөп тургандарын, партия ла албаты бирлик болгонын көргүзип, КПСС-тин Төс Комитединин декабрь айдагы (1983 j.) Пленумынын jөптөринде, КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызынын нөкөр Ю. В. Андроповтын куучынында тургузылган задачаларды, келер жылдын пландарын жүрүмде бүдүрерине ууланган социалистический молжулар алып турулар.

СССР-дин Верховный Соведине выборлорды совет улус ол молжуларды бүдүреринде баштапкы jедимдерле уткыыр-

*КПСС-тин ТӖС КОМИТЕДИНИН ДЕКАБРЬ
АЙДАГЫ (1983 j.) ПЛЕНУМЫНЫН JӖПТӖРИН
JӖРӖМДЕ БӖДӖРЕРИ УЧУН*

**АГРОПРОМЫШЛЕННЫЙ БИРИГУЛЕРДИН ИЖИН
ЖАРАНДЫРАР**

Бистин Майма аймактын партийный организациясы, ишкүчиле жаткандардын коллективтери бу күндерде КПСС-тин Төс Комитединин декабрь айдагы (1983 j.) Пленумынын жөптөринде, Пленумда нөкөр Ю. В. Андроповтын куучынында тургузылган задачаларды шүүжип, 1984 жылга пландалган жакылтааларды бөдүрери ле ажыра бөдүрери жанынан бойло-рына жагы социалистический молжулар алып турулар.

Жагы жылды аймактын ишкүчиле жаткандары партиянын XXVI съездинин жөптөрүн, он биринчи бешжылдыктын план-дарын бөдүрерине ууланган эрчимдү ишле уткыдылар.

Государствого сүтти, этти, маала ажын, картошканы, ку-манакты, мөтти, жер ижинин ле мал өскүреринин өскө дө продукталарын табыштырар үч жылдын пландарын совхоз-тор Улу Октябрьдын 66-чы жылдыгына бөдүрдилер.

Сүтти государствого жылына орто тооло табыштырары онынчы бешжылдыкта 11 процентке өзүп турганынан, он би-ринчи бешжылдыктын үч жылынын туркунына 17 проценттен өскөн. Өткөн 1983 жылда государствого этти ле сүтти табыш-тырар планы аймак кажы ла квартал сайын бөдүрүп тур-ганы ажарулу. Табыштырган сүттин чындыйы жаранды, кажы ла уйдаг саап алып турган сүт көптөди, этке табыштырган малдын бескези бийктеди.

Малга азыралды көптөдө белетеп жадыс. Быжылгы кыш-та кажы ла тын малга 16 центнерден азырал белетелди. Бу ла жуук жылдарда 8 центнерден белетейле, көпсинип тура-танысты ажаруга алза, былтыр жайгыда малга азырал беле-тееринде аймак эрчимдү иштеди деп айдарга жараар.

Предприятиелерде ле организацияларда болушту хозяй-стволор төзөөр иш көндүккени, улустын бойында малдын тоозы көптөгөни Аш-курсакты көптөдөр программаны жөрүм-де бөдүрерине жөмөлтө эдет. Өткөн жылда потребкооперация ажыра 200 тонна эт садылган. Ол онын алдындагызына кө-рө 35 процентке көп.

1983 жылда совхозтордын кирелтези көптөйлө, 2,5 мил-лион салковойды ашты. Бастыра бу жедимдерге бистин ай-мак КПСС-тин Төс Комитединин май ла ноябрь айлардагы

(1982 j.) Пленумдарынын жөптөрүн, агропромышленный биригүлөр тзззори, олардын ижин жарандылары жанынан нзкзр Ю. В. Андроповтын жакаруларын жзрзүмде бздзүрип баштайла, жедип алган.

Бистин аймакта журт хозязстводо иштерди башкаратан агропромышленный биригзү — РАПО тззззлззли бир жылдан эмеш кзп зй зтти. Жагы башкартуда жууп алган ченемел ас болгоны жарт. Андый да болзо, совхозтордын ижи бир эмеш ондоло бергенинде биригзүнин башкараачыларынын ла специалисттеринин тын камааны бар болгонын темдектеер керек.

РАПО иштеп баштаган баштапкы ла кзүннен ала экономический ишти жарандылары кичееди. Анайда эдери жолду. Ненин учун дезе, текши ишти жарандыларга учетты ла отчетностыты экономический тзүп-шзззүлтелер эдерин, хозрасчетты тузаланарын чике тззззори керектзү болгон. Биригззге кожулган предприятиелер ле организациялардын ортодо колбулар эдилди, иште бой-бойына болужары ла змззлззжзри башталды.

Совхозтордын ла оларды жеткилдеп турган предприятиелердин змззлззжзр иштери эмди ззөн-бзкзөн, блааш-тартыш жоктон бздзр болды.

Ол жанынан кезик жаан иштерлзү зйлзрдз, темдектезе, малга азырал белетеерде сондоп турган хозязстволорго болушканы жакшы жозок кзргзсти. Быыл жайгыда кзүннин аайы малга азырал белетеерине жарамыкту эмес те болгон болзо, бу иш учун РАПО-го бириккен ончо предприятиелер тын кичеенгенинин шылтуунда азырал белетеер планды аймак сентябрь айга жетире бздзүрип салды.

РАПО-нын соведи бу беш жылдыктын учына жетире кажы ла тын малга орто тооло 20 центнерден ас эмес азырал белетеп турар задача тургузала, бийик тзжзүмдзү ток азырал культуралар кыралап баштады.

Коллективный подрядла иштеерине жаан ажару эдилет. Зткзөн жылда анайда иштейтен зч бригада ла он эки звено тззззлззн. Олор жер ижинде ле мал зскзүреринде жыл чыгара жакшы жедимдерлзү иштедилер.

РАПО-до иш кышкы зйдз кзптзди. Малды кыштадып чыгары кажы ла жыл биске кзчке келижип турганында жажыт жок. Совхозтор ого кажы ла жыл жакшы да белетенип турза, уур-кзчтер астабайт. Шак оларды жензүлзү здзүп чыгарына бзүгзүн партийный организациялардын ла специалисттердин кичеемели ууланып туру.

Партиянын райкомы РАПО-нын башкарузынын баштаган керектерине, некелтелерине жөмөлтө эдип жат. Онын совединин жуундарында райкомнын качылары, аймакисполкомнын ишчилери туружат. Жаан учурлу сурактарды шүүжерде кезик совхозтордын парткомынын качыларын алдырып жат.

РАПО-нын башкартузуна ла специалисттерине керектү некелтелер эткениле коштой, партиянын райкомы онын томжызын бийиктедет. Эмди бир хозяйственный сурак аайынча улус райкомго келетени астай берди. Ол сурактарды РАПО башкарып туру.

Кыскарта айтса, аймактагы агропромышленный биригү — РАПО журт хозяйствоны бүгүнгү күнде билгир башкаргады организация.

Je андый да болзо, бу биригүнинг ижинде бүгүнгү күнге жетире јарталгалак, аайына чыккалак керектер көп учурайт. Биригүге кирген организациялар пландарында, керектү фондтор төзөөринде, строительство өткүреринде түңей — тен кичеенип турушпай турганы бар. Областьтагы агропромышленный биригү ол једикпести билзе де, оны јоголторын керексибейт. Областьтагы АПО-ны ла облјуртхозуправление ни јаңыс кичи башкарган болзо, јакшы болордон маат јок.

Агропромышленный биригүлер јаан јолдо.

В. К. АФАНАСЬЕВ,

КПСС-тин Маймадагы райкомынын баштапкы качызы

АЛТАЙДЫҢ БАЙЛЫГЫН — АГАШТЫ БИЛГИР ТУЗАЛАНАР

Байголдогы агаш белетеер ле кичеер комбинат — мөш агашту тайганын байлык жөөжөзин кичеер, ол ок өйдө көп продукция эдетен предприятие. Андый өскө предприятие ороондо жок. Бистин коллектив албаты хозяйствого керектү агаш продукция, мөштин жулугын, алу, кузук, албаты элбеде тузаланар товарлар, эм жазайтан технический сырье берип жат.

Он биринчи бешжылдыктын үч жылынын пландалган жакыталарын коллектив 1983 жылда 12 июльда, үчинчи жылынын планын 10 ноябрьда бүдүргөн. Жылдын учына жетире планга үзеери 200 мун салковойдын продукциязын эдип чыгарганыс.

Андай жакшы једимдерге коллектив КПСС-тин Төс Комитединин ноябрь айдагы (1982 ј.) ла июнь айдагы (1983 ј.) Пленумдарынын жөптөрүн жүрүмде бүдүрип, иштин арбынын бийиктедери, дисциплинаны тыгыдары учун социалистический мөрөйдү элбеткен шылтуунда једип алган.

Партиянын обкомы ла облисполком предприятиенин материально-технический ийдезин тыгыдарына, ишмекчилердин ле инженерно-технический ишчилердин иштенер айалгазын јарандырарына јаан ајару эдип јадылар.

Қалганчы жылдарда комбинаттын ишчилерине 70 квартира, жаңы больница, балдардын яслязы ла сады, столовый тудулды, трубаларла суу өткүрилген. Иогач бүгүн танытпас болуп јаранган. Јурттаарга да, амыраарга да, иштенерге де јарамыкту јурт боло бергени ончо улусты сүүндирет.

Агаш белетеечилер ле жаңыдан өскүрөөчилер жаңы техника ла механизмдер алып, арбынду иштенип турулар. Бистин коллектив СССР-дин наукалар Академиязынын Сибирьдеги бөлүгинде Агаш керегин шиндеер институтла јуук колбулу бололо, онын научный башкартузыла иштеп јат. Бис научный шинжү өткүрер өскө дө институттарла колбулу иштеп јадыс.

Ученыйлар берген шүүлтелер аайынча агаштарды талдап кезер жаңы технология тузаландыс. Бу технология арбүткенди корыыр некелтелерге јарап туру. Көп иштерде

бригадный подрядты тузаландыс. Жаңы эп-сүмеле иштеп, Василий Александрович Тудашевтин, Владимир Данилович Евтифеевтин подрядный бригадалары, Валентин Арбатский баштаган шоферлордын бригадазы беш жылдыктын жақылталарын ойиненг чик жок озо бүдүреле, эмди он экинчи беш жылдыктын чодына иштеп турулар.

Коллектив оноң жақшы иштегедий аргалар көп. Бисте жедикпес-тутактар база бар. Агаш промышленностьтын ишчилеринин алдына партия орооннын албаты-хозяйствозын бийик чыңдыйлу агаш продукцияла үзүк жок жеткилдеер задача тургускан. Бу задачаны жеңүлү бүдүрерге бистинг комбинаттын кезик ижи уйан төзөлгөнин темдектеер керек.

Темдек эдип, агаштан жүзүн-башка продукцияны чүмдеп эдетен цехти алалы. Мен бу цехте иштеп жадым. Цехти туткалы 12 жыл өткөн, ичи тапчы, бийик арбынду иштегедий станциялар, өскө дө жазалдар жок. Бис бойыстын рационализатор эткен станокторло иштеп жадыс. Андый жазалдарла чет агаштан продукция эдерге күч. Агаш кезерде ле жарарда арткан-калганын тузаланар арга жок.

Анчада ла албаты-калык керексип турган товарларды көптөдө эдип болбой жадыс. Бу жуук ойлөргө жетире бис мөштөн, карагайдан, чибиденг сувенирлер эдип чүмдегенис. Олорды эдерин калганчы он жылдын туркунына бис эки катап көптөткөнис. Же калганчы эки-үч жылда андый сувенирлерди улус тын керексибей барды. Эмди жаңы продукция керек.

Бистинг рационализаторлор калаш салатан кееркедилген табак жазадылар. Оны эдерин албаты тузаланар товарлар аайынча крайдагы совет жарадып жөптөди. Эмдиге жетире эдип баштабадыс. Ненин учун дезе, биске беречи болгон станокторды ла жазалдарды алып болбой турус.

Оноң улам 1983 жылда албаты тузаланар товарлар эдери 30 процентке астады. Быжыл бис балдардын агаш ойынчыктарын көптөдө эдип баштадыс. Же андый да болзо, албаты тузаланар товарларды көп эдер аргаларысты бис жетире тузаланбай жадыс.

Комбинат кухняда тудунар-кабынар жараш эдимдер эдер аргалу. Андый эдимдер магазиндерде жатпас, блаашта барар. Садунын организациялары андый эдимдерди көп сурагылайт. Же бисте олордын сураганын жеткилдеер арга жок. Агаш узанар үч станокло көп продукция эдип болбос. Комбинатта жап-жаңы станокторлу жаан цех ачар керек.

Комбинаттын коллективи Туулу Алтайдын аба-жыш тайгазынын эн ле байлык жөөжөзин, мөшти, комплексный ту-

заланатан научный программаны бүдүрүп, жаан једимдерге једип алды. Бис «карыган», кургап, артап барып јаткан агаштарды арчып, кезип јадыс. Ордына жаңы агаштар отургузала, кичееп өскүрүп турус. Јылдын ла көп кузук, алу билетеп турус. Ол ок өйдө Алтайдын кереес ле баалу андарын кичееп корып јадыс.

Партийный организация, бастыра коллектив КПСС-тин Төс Комитединин декабрь айдагы Пленумынын јөптөрүн, нөкөр Ю. В. Андроповтын Пленумда айткан куучынында түпшүүлтелерди ле тургузылган задачаларды, СССР-дин Верховный Советинин тогузынчы сессиязы јөптөгөн келер јылдын планын ла бюджетин јададып уткыдылар.

Агитколлектив Пленумнын ла сессиянын материалдарын албаты-калыкка јартап баштады. Бу иш СССР-дин Верховный Советине март айда өдөтөн выборларына белетенгениле кожо өдүп баштаганы идеологический ле јартамал-политический ишти жаңыдан тыңыдарына јөмөлтө эдер.

Он биринчи бешјылдыктын төртинчи јылынын пландалган јакылталарын жаңыс ла бүдүрерине эмес, је анайда ажыра бүдүрерине кичеенери жаңынан партия тургускан задачаны јенүлү бүдүрерге Байголдогы агашкомбинаттын коммунисттери молјонып турулар.

Т. М. ДЕРЕВНИНА,

Турачак аймакта Байголдогы ченемел өткүрер агашкомбинатта сувенирлер эдер цехтин ишмекчизи, цеховой парторганизациянын качызы

КОММУНИСТТЕР — БАШТААЧЫ ЖЕРДЕ

Журт жердеги коммунисттин, кажы ла ишчининг бүдүрип турган мактулу ла күндүлү кереги — партиянын XXVI съездининг жөби аайынча КПСС-тинг Төс Комитедининг май айдагы (1982 ж.) Пленумы жарадып жөптөгөн СССР-динг Аш-курсакты көптөдөр иштерининг Программанын бүдүреринде эрчимдү туружатаны.

Оны бистинг Ондой аймакта Жолодогы совхозтын коммунисттери, специалисттери ле бастыра ишмекчилери жакшы билип, малдан алар продукталарды көптөдөри учун мөрөйлөжип, мергендү иштеп турулар. Бу иштинг баштаачы жеринде коммунисттер туруп, бойлорынын бийик арбынду ла жакшы чыңдыйлу ижиле бастыра коллективке жозок көргүзип жадылар.

Совхозтын Жолодогы фермазында саар уйларда иштеп турган уй саачылардын ла уй кабыраачылардын бригадир болуп коммунист нөк. Течинов Максим Пиянтинович иштеп келгеели бир жылдан эмеш ажыра өй өтти. Бу кыска өйдинг туркунына бригадир кожо иштеп турган коммунисттердин болужына жөмөнүп, коллективти бирлик ле нак эдип алала, жакшы жедимдерге экелди. Олор өткөн жылдын пландарын ла социалистический молжуларын өйиненг озо бүдүрдилер.

Жолодогы совхозто озочыл коммунисттер көп. Олордын ортодо койчы Кармаков Алексей Чорбаевичтин, областной партийный конференциянын делегады болгон жылкычы Тайтаков Пионер Ешовичтин, уй азыраачы Тадышев Сергей Николаевичтин, механизатор Ялбаков Олег Ивановичтин, өскө дө көп озочыл коммунисттердин жакшы ижин мактап темдектеерге жараар.

Озочыл коммунисттер жагыс ла бойлоры жакшы иштеп, пландарын ла социалистический молжуларын бүдүрип турган эмес. Олор бойлорынын жозокту ижиле өскө улусты андый ок жакшы жедимдерге көдүргилейт. Кожо иштеп турган нөкөрлөрининг ортодо жартамал-политический иш өткүрип, партия тургускан задачаларды, Аш-курсакты көптөдөр Программаны, бу программаны бүдүрери жанынан совхозтын, кажы ла кижининг аргаларын жартап айдып бергилейт.

Совхозтын коллективи, партийный организацияга баштадып, государство тук табыштырар планы бүүрди, сүт ле эт табыштырар планы ойинен озо бүүреле, планга үзеери 150 центнер сүт, 50 центнерден ажыра эт табыштырган.

Бистин хозяйство журтхозпродукталарды көптөдөринде жакшы једимдерге једип алып турган јаан учурлу аргалардын бирүзи — јерди сүүп, кичееп, билгир тuzаланып турганы деп айтса, јастыра болбос.

Азыйда кандый болгон? Јиит тракторист кыра тартып турганын көрзөн, кайкаарын: тракторды билер болгодый, је сүрген јери ойык-тейик, кезик јерге салданын мизи тийбеген, кезик јерди терен, кезигин тайыс сүрген, кыралардын ангканында сүрүлбей арткан јерлер јадар. Андый кырадан кандый түжүм аларын, јангыс чөп-өлөн туй өзөр.

Ненин учун андый болуп турган? Байла, журтпрофтех училищеде (Ийинде ле Маймада) техникала иштеерине темктирип, јерди сүүрине үретпей јадылар деп сананып туратам. Керектер эмди де ол бойынча артканча деп шүүп турум.

Бистин совхозтын партийный организациязы јерди сүүри ле оны билгир тuzаланары јанынан јангыс ла механизаторлордын ортодо эмес, је анайда ок мал өскүреечилердин ортодо јаан иш өткүрип туру. Шак ла јерди билгир тuzаланза, малдан көп продукция алатаны кажы ла ишчиге јарт.

Јерди билгир тuzаланарын јеткилдеер аргалардын бирүзи — бригаданын подрядыла иштейтени. Бригаданын коллективный подрядыла иштегени производственный ла таскамал јаан учурлу.

Бистин Кара-Кобыдагы ферманын механизаторлары оны ајаруга алала, андый эп-сүмеле иштеп баштаган. Анайда иштеп баштаар алдында тын белетениш болды. Агрономдорло, экономисттерле кожо ончо јанынан лаптап чотогон, технологический карта, иштейтен план тургузылган.

Он эки кижилү бистин бригадага 900 гектар јер берилген. Бригаданын коллективи јерди ле техниканы билгир тuzаланары, бийик түжүм алары јанынан чоком социалистический молју алган. Оны ончозын коллективный подрядла иштейтен бригада совхозтын дирекциязыла тургускан договордо бичиген.

Быјыл кажы ла гектардан түжүмди, онын алдындагы 1982 јылдагызына көрө, чик јок көп јуунадып алганыс.

Бир жыл иштегенинин једимдери коллективный подря-
тын тузалу болгонын көргүсти. Мында баштаачы јерде ком-
мунисттер болгондор.

Бригаданын кажы ла членинин ишке күүни чек өскөлөнө
бергендий болды. Кандый ла ишти тын кичеенип бүдүрип
турдылар. Улус ишке чыкпай, иш тутайтаны чек јоголгон.

Коллективный подрядла иштеп баштаарыста бистин бри-
гада ол ло бойы жылдын учына јетире артарына кезик улус
бүтпей тургандар. Учунда бригада јайрадылардан болгой,
јаан једимдерге једип алганын көрөлө, көп улус јангы бри-
гадный подрядтын эп-сүмезиле иштеериненг аланзып турганы
јоголды. Бистин бригаданын механизаторлары, совхозтын
азыйгы эп-сүмеле иштеп турган механизаторларына көрө,
чик јок көп акча иштеп алгандар.

Бир жыл коллективный подрядыла иштейле, онын јак-
шызын да, једикпестерин де көрөлө, билип алдыс. Быјыл,
бешјылдыктын төртинчи јылында, бис ол једикпестерди јо-
голтоло, былтыргызынан артык једимдерлү болорыста
аланзу јок.

Једикпестер керегинде кезик шүүлтелерди айдар керек.
Былтыр бистин бригадада техника эски ле ас болгон. Кы-
раларды коомой үрен ашла үрендегенис. Јайгыда кыралар-
ды өркө тын үреген. Бу једикпестер јок болгон болзо, тү-
жүм онон тын болор эди.

Бригадный подрядла иштеери аймакта, анайда ок об-
ластыта ненин де учун элбеде таркабай јат. Онын учун
мында јарты јок керектер көп. Қанча жылдын туркунына
бригадный подряд керегинде јангыс ла куучын болуп јат.
Эмди чокым иш эдер ой јеткен. Јалтанарын токтодор керек.
Ол тушта бу тузалу керек јаан јол алар, иш текши јаранар.

Менин база бир айдарга турган шүүлте — өлөнг эдер иш-
ти механизировать эдерин тыгыдатаны. Ол јанынан керек-
тү иш болбой турган эмес, болуп јат. Је једикпестерлү. Был-
тыр бистин совхоз өлөнг обоолойтон төрт јазал алала, би-
рүзин де тузаланып болбогон. Көрөр болзо, олар уур ла
эмеш чык өлөнди јууп ла бугулдап болбойтон эмтир. Је ру-
лондойтон пресс-подборщиктер өлөнг эдерине сүреен јара-
мыкту болгонын көргүсти. Анайдарда, мынан ары андый
пресс-подборщиктерди бистин совхозто тузаланганы јакшы
болор.

А. А. КЕРТЕШЕВ,

Оңдой аймакта Јолодогы совхозтын
тракторный бригаданын бригадири

АН ӨСКҮРӨӨЧИЛЕРДИН ЭРЧИМДУ ИЖИ

Көксуу-Оозы аймактын ишкүчиле жаткандары КПСС-тин XXVI съезди тургускан жаан учурлу экономический ле социальный задачаларды бүдүрүп, эрчимдү иштенип турулар. Мында аймактын алдында турган баш задача — государство канча ла кире көп сүт, эт, түк, аннын мүүзин, өскө дө журтхозяйственный продукция садары.

Бу задачаларды жеңүлү бүдүрерге аймактын партийный организациязы бастыра совхозтордо социалистический мөрөйдө элбеде төзөгөн. Аймак государство түк садар планы 106 процентке бүдүргөн. Эт, сүт ле аннын мүүзин садар жакыталар база бүтти.

Бешжылдыктын өткөн үч жылынын туркунына Көксуу-Оозы аймактын ишкүчиле жаткандары Төрөлине беш жарым мун тонна сүт, он төрт мун тонна эт, бир мун беш жүс одус сегис тонна түк, жирме алты жарым тонна мүүс берген.

Бүгүнгү күнде аймакта бешжылдыктын озочылдарынын тоозы там ла көптөп туру. Олордын тоозында «Абайдагы» совхозтын Карагайдагы фермазында элбеген социалистический мөрөйдө озочылдары — койчылар Тукпашев Владимир ле Туржуев Осип. Олор кажы ла жүс эне койдон орто тооло жүс беш курааннан алып чыдаттылар, кажы ла койдон план аайынча 2,2 килограмм кайчылаар ордына 3,9 килограммнан кайчыладылар.

Устиги-Оймондогы совхозто уй саачылар Черепанова Нина Федоровна ла Гореванова Екатерина Петровна жакшы жедемдерге жедеп алгандар.

Эрчимдү иштин жозогын СССР-дин 60-чы жылдыгынын адыла адалган совхозтын бозу азыраачылары Борсукова Анна Ивановна ла Кузнецова Валентина Михайловна көргүзүп турулар. Олор азырап турган бозулар түргөн торныгат, королто-чыгым болбой жат.

Мен бойым Абайдагы ан өскүрер совхозтын Карагайдагы фермазында бригадир болуп он жети жыл иштеп келдим. Бригада аймактын ла анайда ок областьтын ан өскүрүп турган бригадаларынын ортодо өдүп турган социалистический мөрөйдө улай ла баштапкы жер алат.

Тогузынчы бешжылдыктагы жаан једимдери учун меге Социалистический Иштин Геройынын бийик ат-нерези адалганы тын сүүнчилү керек болгон. Анайда жаңыс менин эмес, бастыра бригаданын, совхозтын бастыра ан өскүрөөчилеринин ижин башкару бийик темдектеген деп мен эмдиге јетире шүүп јадым. Ол бийик кайралга каруу эдип, бистин бригада јылдын ла јакшы једимдерге једип алып турус.

Эмди бригада, онын ижи ле једимдери керегинде айдарга турум. Онынчы бешжылдыкта кажы ла аннан кезип алып турган мүүстин бескези орто тооло бир килограммга бийиктейле, 8,7 килограммга јеткен. Бастыра продукция баштапкы сортло табыштырылган.

Бригада он биринчи бешжылдыктын пландалган јакылтааларын база жаан једимдерлү бүдүрип туру. Өткөн үч јылдын туркунына пландалганына үзеери 930 килограмм мүүс табыштырылды, эки јүстен ажыра чааптар алып өскүрдис.

1983 јылдын планын бригада мүүс кезип алары јанынан 105 процентке, чааптар алары јанынан 125 процентке бүдүрген. Кажы ла 100 мыйгактан 63 чаап алып торныктырган.

Өткөн јылда бистин бригада коллективный подрядла иштеп баштаган. Эмди бир јыл өткөн кийинде андый эп-сүмеле мынан ары иштегени сүреен жаан астамду болоры билдирет.

Бистин совхозтын ишчилери ишкүчиле јаткандардын коллективи керегинде СССР-дин Законынын проегин сүреен јарадып шүүшкен. Эмди оны Верховный Совет јөптөп салган кийинде бойыстын ижисте күнүн сайын башкарынып турус. Предприятиенин ижин башкарарында коллективтин учуры бийиктеди. Ол Законды бис бүткүлинче јарадып турус. Эмди жаңыс ла кыйа баспай бүдүрери, анда берилген праволорды тузаланары артты.

Ан өскүрөөчилерде бойынын уур-күчтери база көп. Калганчы јылдарда бистин областта ан өскүргенинен алып турган кирелте астап туру. Ненин учун андый болуп јат? Мен ан өскүрөөчи кижии оны билип јадым.

Ненин учун дезе, ан кичееп өскүрер ишке бастыра органдардын, аймактын башкараачыларынан ала төс јерге јетире, ајару уйдаы берген. Куучын жаңыс ла сүт, эт, тук јанынан болуп јат. Андый болоры јолду. Ненин учун дезе, озор албаты-калыкка эн керектү продукция. Је ол ок өйдө ан өскүрерине кичеемелди база тыгыдар керек. Мында кижинин су-кадыгын тыгыдар продукция эдилеп јат. Совет кижинин су-кадыгы — госуларствонун баш кичеемелинде.

Аннан көп мүөс аларга оны кичеер керек. Ан кышкыда кардын алдынан чапчып та азыранып жүрөр. Же үзеери азырабазан, жакшы эм болгодый талдама мүөс ле су-кадык чаап сагыба.

Ан өскүрөөчилер, областьтын бастыра ишчилери чилеп ок, КПСС-тин Төс Комитединин декабрь айдагы (1983 j.) Пленумынын жөптөрүн, нөкөр Ю. В. Андроповтын Пленумда айткан куучынын жарадып уктылар. Эмди олардо тургузылган задачаларды бүдүрери учун тартыжуны тыгыдарлар.

Бистин бригада эмди анды азыраарын жарандыраала, бийик чыгдыйлу мүөс алары жанынан иштеп туру. Бу иште биске мүөстү ан өскүрери жанынан научный шинжү өткүрер Бастырасоюзный лаборатория болужат. Бу ишти бүдүрип, бис быжылгы ла жылдан ала бойыстын једимдеристи там бийиктедерис.

Ол Төс Комитеттин Пленумынын жөптөрүн ан өскүрөөчилер жүрүмде чокым бүдүрип баштаганы болөр.

П. Ф. ПОПОВ,
Көксуу-Оозы аймакта «Абайдагы»
совхозтын Карагайдагы фермазында
ан өскүрөөчилердин бригадири, Со-
циалистический Иштин Геройы

ЈАҢЫ ЈЫЛГА КИРИП ТУРА...

1983 жыл түгенеле, историянын кереги болуп өдүп калды. Өткөн жыл кандый болды? Ого бачым тарый каруу берип болбос. Ненин учун дезе, телекейдин жүрүминде болгон кажы ла керекте жакшызы да, коомойы да бар болуп жат.

Күнбадыш Европанын кезик государстволорынын жеринде Американын жаңы ракеталарын тургузып баштаганынан улам коомойтый берген айалганы Европа ла бастыра телекей ойто жымжадып алар аргазы бары-жогы керегинде суракта 1983 жылды кезик шиндеечилер жаан учурлу жыл болды деп айдыжат.

Вашингтон ло НАТО аайынча онын кезик союзниктери 1983 жылды коомой жанынан жаан учурлу эдерге бастыра аргаларды тuzаланадылар. Империализмнин калжу ийделери, элден озо США, ядерный жуу-чак башталар жеткерди тыгыдарга кичеендилер.

Совет Союз бастыра жыл чыгара жуу-жепселдерди көптөдөрин токтодоры, башка-башка общественный жүрүмдү государстволордын ортодо колбуларды жарандылары жанынан тын кичеенип келген. Совет башкаруу 1983 жылда 28 майда жарлаган угузузында США ла онын НАТО аайынча союзниктери Американын жаңы ракеталарын Күнбадыш Европада тургузатан пландарын жүрүмде бүдүргени кандый жаан жеткерлү болотонын билеле, Совет Союзтын амыр-энчү шүүлтелерине ажару эдерине иженип туру деп айдылган. НАТОнын пландарынын жеткерлүзи СЭВ-тин члендери государстволордын башчылары былтыр 20 октябрьда Берлинде жарлаган угузуда база темдектелген.

НАТО ракетно-ядерный жуу-жепселдерди көптөдөргө турганына Күнбадышта, ол тоодо бу агрессивный биригүнин бойында тын чочыду болгон. «Пентагон бир эмеш теренжиде шүүзе, государственнй департаменттин политиказы эмеш ээлгир болзо, Ак тура — эмеш эпчил болзо, Бонндо, Лондондо, Римде ле Парижте бир эмеш жөптөжип алза, 1979 жылда эдилген жастыраны эмди ле түзедип алар арга бар» деп, Дж. Кеннеди ле Л. Джонсон президенттер болгон өйдө национальный жеткер жок болоры жанынан президент-

тинг болушчызы болуп иштеген М. Банди «Нью-Йорк таймс» газетте бичиген.

Je керсү шүүлтени угар, эдилген жастыраны түзедер улус башчылардын ортодо табылбады. Онон улам не болгоны керегинде суракка карууны Америкада жарлу ученылардын бирүзи, азыйда башкаруда жаан жамылу болгон, эмди Колумбийский университетте Совет Союзтын керектерин шиндейтен Гарриманнын институтунын директору Маршал Шульмак мынайда айтты: «Бириктирген Штаттар Европада бойынын ракеталарын тургузып баштаган күнди, ракеталарды аларга жөпсинген ороондор ол күнди кийинде бир өйдө бойынын жүрүминде болгон эн ле жаман күн деп сананар».

Совет Союз НАТО-нын ол жөбинин кийинде өткөн төрт жылдын туркунына «слердин ол жөбигер каруу жок, удурлажа эткен керектер жогына артпас, США ла онын союзниктери кандый жаан жеткерлү керектер эдип баштаганын ондой берерлер» деп улай ла айдып турган.

Чындап та, Европада Американын баштапкы ракеталарын тургузып баштаарда айалга чек өскөлөнө берген. Ол айалгадан улам СССР ле Варшавадагы Договор аайынча онын союзниктери США-га ла НАТО аайынча онын союзниктерине удурлаштыра керектү иш өткүрерге келишкен.

Совет Союз эдерге турган ижи керегинде совет албатыга ла телекейдин эл-жонына КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызынын ла СССР-дин Верховный Совединин Президиумынын Председателинин нөкөр Ю. В. Андропов-тын 1983 жылда 23 ноябрьда жарлалган угузузында чокым ла жарт айдылды.

Американын ракеталарын Күнбадыш Европада тургузып баштаганы ракетно-ядерный жуу-жепселдерди астадары керегинде Женевада куучындажып турганын үзүп саларда, Совет Союз ол эрмек-куучындарда онон ары туружар аргазы жок деди. Ненин учун десе, Женевадагы туштажу жаңы жеткерлү айалгада жаңыс ла США-нын каршулу кылыктарына жарамыкту болор.

Женевада жөптөжү эдерге жарамыкту болзын деп Совет Союз онон озо бойына алган молжуларды, ол тоодо орооннын Европадагы жеринде орто учушту ракетно-ядерный жуу-жепселдерин үзеери тургуспас болуп молжонгонын токтотты.

ГДР-дин ле ЧССР-дин жеринде бу ороондордын башкарууларыла жөптөшкөни аайынча СССР-дин узада учатан оперативно-тактический ракеталарын тургузып баштаган. США бойынын жери географический ыраак бололо, ологго

СССР-дин ракеталары учуп жетпейтенине иженгендерин жок эткедий иштер эдилеп башталган. Совет ракеталар США-нын жуук жанындагы тенгистерде ле талайларда тургузылала, Американын ракеталары СССР-ге ле онын союзниктерине эдип турган жеткерди жок эдер аргалу болор.

СССР ле онын союзниктери бу иштерди арга жокто эдип баштадылар. Олорды социализмнин најулык ороондорынын жеткер жок болор јилбүлерин корыырга эдип јат. Ол ок өйдө олор Европада јуулажар ийделердин кеми тенг болорын јеткилдейле, империалисттердин «кезиктей» ядерный јуу баштаарга амадаганына буудак эдер, Европада бастыра текши жеткер болорын јеткилдеер, анайда бастыра телекейде амыр-энчүнин јилбүлерине јараар. Онын учун ол иштер моральдын ээжилериле акталып јат. Öткүрип баштаган иш коруларнар јилбүлерден өтпөс, олор Совет Союзка ла онын союзниктерине эткен жеткерге түнгей болор. Кер-мар США ла НАТО-нын өскө дө ороондоры Американын јаны ракеталарын Күнбадыш Европада тургузып баштаган өйдөн озо болгон айалганы ойто орныктырарга амадаза, Совет Союз анайда эдерге база белен.

Совет Союз Европада ядерный јуу-јепселдерди азыйдагы ла аайынча чик жок астадарга кичеенип јат. «СССР Европада орто до учушту ракеталар, анайда ок тактический ракеталар чек жок болоры јанынан бойынын шүүлтелерин база катап айдып туру» деп, нөкөр Ю. В. Андроповтын угузузында айдылган.

Американын јаны ракеталарын Европада тургузар пландарды бүдүргени олордын бойлорынын албатыларына, бастыра кижиликке кандый јаан жеткерлүзин ончо јанынан шүүп көрзиндер деп, Совет башкараачылар США-нын ла Күнбадыш Европанын башчы ишчилерине кычыру эткен. Ого НАТО-до эмдиге јетире керектү ајару этпегени билдирет.

1983 јылда октябрь айда Американын Эн-би-Си телекомпаниязы НАТО-нын Брюссельдеги штаб-квартиразынан берген репортажта угулды: «1979 јылда декабрь айда андый јөп јарадарда оног улам НАТО кандый күч айалгага учураарын кем де билбеген. Андый айалга көзөрчи улуста болуп јат. Öскө улусты ойноп аларга амадайла, бойлоры ойноттырып јадылар.

Тургузылган ракеталар США-га ла Күнбадыш Европага жеткер жок болорын јеткилдебей турганын НАТО-нын ороондорында көп политиктер, ученыйлар, военный специалисттер бүгүн айдып турулар. Бу керек США-га ла НАТО-го шорлу

болгоны олардын жеткер жок болгоны уйдаганынан көрүнүп турган эмес. Жуулажар ийделе акалаарга амадаган улус эмди военно-стратегический айалгазын уйдадып алдылар. Женевада куучындажып турганы үзүлгени Күнбадышты эки жаан кызаланга апарды. Баштапкызы — Күнчыгыштын ла Күнбадыштын ортодо колбулар кату бойы арткан; экинчизи — Күнбадыштагы ороондордын бойло-рында ядерный жууны жаратпаган тартыжу там тынганы.

Ого үзеери Күнбадыштагы экономический кызалан жагыдан тын башталганын буржуазиянын экономисттери темдектегилейт.

Анайда коомойтый берген айалгада Европаны жуу башталар жолго тургузарга амадаган НАТО-нын башкараачылары «тын жеткер жок», «керектер андый ла коомой эмес», «бастыра керектер азыйгы бойы артканча», «Күнбадыштын ла Күнчыгыштын ортодо колбулар эмеш сооп жүреле, удабай ойто бойынын жолына тура берер» — деп айдарга чешкилейт.

Же ядерный жуу-жепселдерле үзеери жепсенерге амадаганынан улам боло берген жаан жеткерлү керектер учун бурулу болгондорын олар түней ле актап болбос. Анайда актанарга олар Совет Союз айалга коомойтый бергени учун орды жокко шакпырт көдүрди деп бурулаарга күжүренгилейт. Же Европада айалга бүгүн НАТО-нын бурузыла, чындап та, жаан жеткерлү болгоны ончо улуска жарт.

Бүгүн Европа «соок жуунын» кийинде жетенинчи жылдарда амыр-энчүни жеткилдееринде једип алган бир эмеш једимдерин јылыитар чочыду бар.

Ядерный жуу-жепселдерди көптөдип алганынан улам Күнчыгышла колбулары коомойтый бергени Күнбадышка тузалу ба, жок по? Туза жок. Андый болгоны СССР-дин јанына баштапкы согулта эдетен ядерный жуу-жепселди тургускан амаду бастыра чыгымдарды актаарына, стратегический јанынан артыктап алганы США-нын ла НАТО-нын морально-политический јылыитузун бастыра телекејдин алдына ойто орныктырарына иженген улуска туза бербес.

Анайда иженип амадаганы јастыра. Мөрлү болотоны алаңзулу Американын стратегтери күнчыгышка айалганы ондойло, удур согулта эдерине жүк ле 10 минут берип турарда («Першинг-2» ракета адатан јерге јетире ол кирези учар аргалу) удур согулта болгожын, база андый жеткерлү айалгада боло берер. Олордо СССР-ден артык бир де минут ой артпас. Ол США-нын жеткер жок болорын тыгыдар

ба? Жок, тыгытпас. Өскө ороонго жеткер эткендер бойынын ороонына андый ок эмезе онон тыг жеткер эдип жадылар.

Күнбадыш Европанын айалгазы коомой боло берер. Мындагы ороондор бойынын жүрүмин берип, США-ны коорулаарга келижер. Эмеш ле жастырза, технический жазал үрелзе, — ол ло тарый Американын ядерный жуу-жепселдери «божодылар». Электрический робот — жакшы неме. Мында блааш жок. Же робот жастырдан маат жок. Жуунын кийнинде өткөн жылдарда США-да көп катап жастыралардын чочыдузы жарлалган. Олордын кажызы ла жаан жуу башталар жеткерлү болгон. Эмди андый чочыдулу керектерди Күнбадыш Европага экелдилер.

Американын жаңы ракеталарын мында тургускан кийинде жастыраар аргалар көптөп жат. «Першингтерде» ле канатту ракеталарда жедикпестер көп учурап турганын олорды ченеерде жартадылар, же онон до жалтанбай, ракеталарды тургузып баштадылар.

Жастырып турган компьютерго иженбес деп керсү сагыш айдып туру. Онын ордына кижиге иженер керек. Эмезе жастыралардан улам жеткер болорын жоголтор жөптөжү эткени онон артык. Же андый договор тургузарына Вашингтондо ло НАТО-нын ороондорынын төс городторында жөпсинер күүндери жок.

Күнбадыш Европада баштапкы согулта эдетен ядерный жуу-жепселдер тургусканынан улам кандый жаан жеткерлү военно-стратегический айалга боло берерин НАТО-нын ороондорынын башчы ишчилери учына жетире теренжиде шүүп көрбөй тургандары кайкамчылу деп, Күнбадыштагы газеттер бичигилейт. Ол тургузылган ядерный жуу-жепселдер США-нын ла НАТО-нын эки кат шинжүзүндө болор деп сананган улус тыг жастырып жадылар. «Эки жүлкүүрлү» болор дегени — ол бойын ла ключтерин кемге де бербес.

«Першингтерди» ле канатту ракеталарды тургускан ороондордын башкаруларынан жөп жокко США божодып болбос деп, канча да кире айдып турза, онон жеткер астабас. Пентагон жөпти кемнен де сурабайтаны Гренаданы США-нын черүзи жуулап киргенинен көрүнди. Карталарда айалганы ажаруга алып болбой жастыккан тормоз, өскө жерлерде база жастыгардан айабас.

Вашингтон бойынын ядерный жуу-жепселдериле Күнбадыш Европаны жеткилдеп турарда, эртен олорды ойто апарарга турган эмес. Эмди тегин жуу-жепселдерди көптөдөри артты. Ол керегинде НАТО-нын ороондорынын башчыла-

ры НАТО-нын бу жуукта өткөн кышкы сессиясында жөптө-
жип алдылар.

Вашингтон бойынын жаңы ракеталарын база өскө жер-
лерде, темдектезе, Португалияда ла Испанияда тургузарын-
да маат жок. Андый ченелтелер эдилеп туру.

Бүгүн «Першингтер» ле канатту ракеталар — Европада,
эртен омор Азияда, Ыраак Күнчыгышта турлуларында тур-
гузарынан айабас. Мында оморло Вашингтон Японияны ла
Түштүк Кореяны жепсеерге жазанып туру. «Першингтерге»
Израиль жылбиркеери тыгыды.

Американын ядерный окторлу ракеталары жагыс ла со-
циалистический ороондор жаар удурлажа ууланган эмес.
Омор Африканын ла Азиянын телкем жерлерин аткылаар
аргалу. Американын жагыс ла Комизодогы турлузында
(Сицилия ортолыкта) тургузылган ракеталар Түндүк ле Төс
Африканын, Жуук ла Орто Күнчыгыштын ондор тоолу го-
сударстволорынын жерлерин аткылаар жеткерлү.

Орто учушту ракетно-ядерный жуу-жеспелдерди астадары
жанынан СССР-дин ла США-нын ортодо жөптөжү эдилбе-
зе, эмди бар 50 мунг ядерный жуу-жеспел 90-чы жылдар баш-
талып турарда 60 мунгды ажар деп, Стокгольмдо амыр-
энчүнин сурактарын шиндеп турган институттын специ-
алисттери чотодылар.

Бойынын континентинин жеткер жок болорын Европанын
албатылары бойлоры кичееп жеткилдеер учурлу деп совет
албаты шүүп турганы КПСС-тин Төс Комитединин декабрь
айдагы (1983 ж.) Пленумынын ла СССР-дин Верховный
Совединин сессиязынын материалдарында айдылды.

«Башкараачы государственнй ишчилердин алдында
турган эн жаан учурлу задача — ядерный жуу-чакты бол-
дыртпайтаны. Өскө амаду, өскө шүүлте кижиликке жаан жет-
керлү» деп нөкөр Юрий Владимирович Андропов айткан.

Европага ла бастыра планетага боло берген ядерный
жуунын жеткерин жоголторы бүгүнгги күнде бастыра Европа-
га, бастыра кижиликке жаан учурлу задача СССР ле социа-
лизмнин өскө дө најылык ороондоры шүүп турулар.

Н. МОДОРОВ

ФРАНЦИЯНЫҢ ЯДЕРНЫЙ ЈУУ-ЈЕПСЕЛДЕРИ

Стратегический јуу-јепселдерди астадары јанынаг Женевада эки јылдыг туркунына өдүп турган эрмек-куучындар ичкери јылбай туру. Американын делегациязы президент Р. Рейганнын јакарузын бүдүрип, Совет Союзтын јарамыкту шүүлтелерин ајаруга албай, јөптөжү эдерине будак эдип туру.

Американын ядерный јуу-јепселдери Күнбадыш Европада болбос учурлу, ракетно-ядерный јуу-јепселдерди астадары јанынаг куучын болгондо, Франциянын ла Англиянын андый јуу-јепселдерин ајаруга алар керек деп, Совет Союз айдып јат.

Күнбадыш Европада ядерный јуу-јепселдерди чотоордо Франциянын ядерный јуу-јепселдерин ајаруга албас, ненин учун дезе, бу ороон 1961 јылда, де Голль президент болордо, НАТО-нын военный организациязынаг чыгала, јангыс ла политический органдарында арткан деп айдып турган улус бар.

Оны јартаарга өткөн өйлөрдө болгон керектерди көрөли. Экинчи телекейлик јуунын кийнинде Франция военный ийде јанынаг сүреен уян болгон. Бойынын јуулажар ийдезин тыгыдарга Франциянын империализми бойында ядерный јуу-јепселдү болор программа тургускан.

1960 јылда Африкада Сахаранын ээн јерлеринде Франция бойынын баштапкы ядерный јуу-јепселин ченеп көргөн. Төрт јыл өткөн согында ядерный јуу-јепселле Франциянын черүзи ле флоты јепселип баштаган.

НАТО-нын үчинчи госуларствозы ядерный јуу-јепселдү боло бергени телекейде военно-политический айалганы кубултып ийген. Анчада ла Европада айалга катуланып баштаган.

Сегизенинчи јылдар башталып турарда Франциянын ядерный јуу-јепселинин текши ийдези 77 мегатоннго јеткен. Ол 1945 јылда Японияда Хиросима городко түжүрген Американын атомный бомбазына түнгейлезе, андый 4000 бомба болор.

1960—1980 јылдарда Франция ядерный јуу-јепселдерди

көптөдөрине 222 миллиард франк акча чыгымдаган. Ол чыгымдар жуу-жепселдер эткенинен көп астам алып турган корпорациялардын болот кайырчактарына кирди. Францияда ракетно-ядерный жуу-жепселдерди 120 компания ла фирма эдип јат.

Кижн бажына военный чыгымдар (437 доллар) аайынча Франция 80-чи јылдар башталарда телекейде США-ны ла ФРГ-ни ээчиде үчинчи јерге чыкты. Онон улам ороондо иш јок улустын тоозы көптөди, баалар бийиктеди. Францияда баалар јетенинчи јылдарда (1970 јылды 100 процентке алза) 251,6 процентке јетире бийиктеген.

Андый көп чыгымдар эдип, 80-чи јылдар башталарына јетире Франция үч программа аайынча талайдагы керептерде ядерный окту 80 ракета тургусты, ядерный бомбалар јетирер 50 бомбардировщик ле јерде тургузатан 18 ракета эдип алды. Бастыра бу ракетно-ядерный жуу-жепсел бир мун километр јерге једер, чокумдап айтса, СССР-дин ле социализмнин өскө дө ороондорынын јерине једер аргалу.

Анайдарда, Франциянын ядерный жуу-жепселдери стратегический учурлу болуп јат.

Эмди Франциянын башкарузы јерде тургузылган ракетно-ядерный жуу-жепселдерин јангыртарына јаан ајару эдип туру. 1983 јылда Франциянын түштүгинде Марсель городтын јанында Альбион төндө тургузылган «С-3» ракета 4000 километр (Уралга јетире) учар аргалу. Ядерный окторынын ийдези 1,2 мегатонн. Эски «С-2» ракета 3000 километрге јетире учар, 0,15 мегатонн ядерный окторлу (тапту јаан городты јок эдер) ийделү болгон.

1984—1988 јылдарга тургускан јангы программада Франция тактический ядерный жуу-жепселдерин јангыртарын темдектеди.

1976 јылдан ала Франциянын ученылары нейтронный бомба эдер иштерди баштадылар.

Өткөн он јылда Франция ядерный жуу-жепселдерин көптөдип, НАТО-нын военный организациязы јаар јайылары тыгыды. Орооннын черүлери (анчада ла авиация ла флот) НАТО өткүрип турган үредүлерде көп катап турушкан. Американын жуучыл самолетторына Франциянын јеринин үстиле учарына јөп берилген. ФРГ-нин черүзине Франциянын јеринде маневрлар (военный үредүлер) өткүрерине јөп берилди.

1980 јылда Франциянын чыгартулу кижизи Р. Шаббаль НАТО-нын генеральный качызынын науканын сурактары

аайынча заместителине көстөлгөн. Анайда эткени НАТО-нын органдарында Франциянын учуры жаанай бергенин кереледи. Франция НАТО-нын Европадагы ороондорынын черүлеринин мылтык-жепселин түңгөй эдеринде эрчимдү туружып жат.

Калганчы өйдө Франциянын башкараачы ишчилери Франция Атлантический Союзтын члени болгон молжуларын кыйа баспастан бүдүрерге белен деп көп катап угустылар.

Генерал де Голль 1961 жылда Франциянын черүзин Түндүк-Атлантический Союзтын (НАТО-нын) военный организациязынан чыгарган кийинде баштапкы катап 1983 жылда 9—10 июньда НАТО-нын Соведининг сессиязы Парижде өткөни ажарулу. Сессияда НАТО-нын члендери ороондордын өскө ороондорло керектердин министрлери турушкан. Ол керек Франция НАТО жаар там ла жууктап барып жатканын кереледи.

Мындый айалгада НАТО-нын ла Варшавадагы Договордын Организациязынын ортодо ракетно-ядерный жуу-жепселдерди түңдештирерде Франциянын ядерный жуу-жепселдерин ажаруга албаска жарабас. Ненин учун десе, Франциянын ла Англиянын стратегический ядерный жуу-жепселдери НАТО-нын андый жуу-жепселдеринин төртинчи үлүзи болуп жат. Олорды бир ле катап божотсо 400 ядерный ок жетирер аргалу.

НАТО бойынын ядерный стратегиясында Великобританиянын ла Франциянын ракетно-ядерный жуу-жепселдерин жаантайын ажаруга алып жат. Ненин учун десе, олордын жерде ле талайда тургузылган ракеталары СССР жаар ууландыра тургузылган деп, США-нын военный специализи Т. Уоркер бичип туру.

Ф. МАРАЧЕВ,
КПСС-тин обкомынын лекторы

ЖЕНЕВАДА ЭРМЕК-КУУЧЫНДАР КЕРЕГИНДЕ

Европада орто учушту ракетно-ядерный жуу-јепселдерди астадары керегинде СССР-дин ле США-нын делегациялары куучындажып, көп жылдар өткүрген де болзо, је ол јанынан јөптөжү эдип болбогондор. Јөптөжү эдилеле, эки телекейлик жуу башталган Европада Күнбадыштын ла Күнчыгыштын ядерный жуу-јепселдери астадылар болор деп бастыра јер-үстинин албатылары иженип сакыгандарынан эш-неме болбоды. Ненин учун дезе, США-нын эмдиги администрациязы Совет Союзты жуулажар ийделе кыйалта јоктон акалайтан амадузыла бойынын јангы ракеталарын Күнбадыш Европада кезик государстволордын (Англиянын, ФРГ-нин ле Италиянын) јерине тургузып баштайла, Женевада куучындажып јөптөжөрин үзүп салган.

Американын јангы ракеталарын Күнбадыш Европада тургузып баштаган айалгада Совет Союз ядерный жуу-јепселдерди астадары аайынча Женевада өдүп турган эрмек-куучындарда онон ары туружып болбос деп, нөкөр Ю. В. Андроповтын 1983 жылда 24 сентябрьдагы угузузында айдылган. СССР Женевадагы эрмек-куучындарды ичкери көндүктирерге болуп, бойына алган молјуларынан мойноды. Анайда ок СССР-дин Европадагы јерине орто учушту ракетно-ядерный жуу-јепселдерин тургузарына јарлалган мораторийди токтоткон. ГДР-дин ле Чехословакиянын башкаруларыла јөптөшкөни аайынча бу ороондордын јеринде ырада учар аргалу оперативно-тактический ракеталарды тургузар иштерди түргендеткен. СССР-дин ле онын союзниктеринин јеткер јок болорын јеткилдеерине ууландыра өскө дө иштер эдилери темдектелген.

США-нын каршулу кылыктарына удурлаштыра Совет Союз эдип баштаган иштерди телекейдин эл-јоны јараткан. США-нын эмдиги администрациязынын НАТО-нын биригүзинин авантюристический ле милитаристский политиказына удурлаштыра телекейдин амыр-энчүге күүнзеген албатыкалыгы тартыжуны тыгытты.

Темдек эдип, 1969—1979 жылдарды алалы. Ол жылдарда стратегический жуу-јепселдерди астадары јанынан ОСВ-1

ле ОСВ-2 договорлор тургузары керегинде СССР-дин ле США-нын ортодо куучын өдүп турарда Совет Союз США-нын Европада тургускан ядерный жуу-жепселдерин кожо чоттор керек деп айдып турган. Шак ла андый жуу-жепселдер Европада бар болгон учун СССР-га бойынын јеринин Европадагы јанына база ол кире тоолу орто учушту ракетно-ядерный жуу-жепселдер тургузарга келишкен.

США ол тушта бойынын Европада јажытту тудуп турган ядерный жуу-жепселдерин Совет Союзты жуулап баштаарында тузаланар эдип арттырарга болуп, оларды чотко аларына јөп бербеген. Онын да учун Вашингтон ОСВ-2 Договорды јөптөбөзи, ОСВ-3 Договорды тургузары јанынан куучындажып јөптөжөрине буудак эдип туру.

СССР Күнбадыштын некелетелерине јөпсинер-јөпсинбезин ченеп көрөлө, НАТО-нын Соведи 1979 жылда 12 декабрьда Брюссельде аңылу жуунында Американын орто учушту 572 ракетно-ядерный жуу-жепселдерин Күнбадыш Европага тургузар деп јөп јараткан.

1980 жыл Совет Союз Европада ракетно-ядерный жуу-жепселдерди астадары јанынан куучындап баштаалы деп шүүлте эдип турды. Анда Американын орто учушту ракетно-ядерный жуу-жепселдери керегинде суракты база шүүжер деди.

США узак өйгө каруу бербей турала, учы-учында СССР-ле куучындажып баштаарга јөп берген. Је удабай, ноябрь айда, США-да президент тудар выборлор өдүп јат деп шылтактанып, олар куучындажарын токтодып салдылар.

1981 жыл Совет Союз Европада бар ядерный жуу-жепселдерди, ол тоодо Американын Европадагы бар ракетно-ядерный жуу-жепселдерин көптөтпөй, бар кеминде арттырып салалы деп шүүлте эткен. США јөпсинзе, Совет Союз ядерный жуу-жепселдерди бастыразын астадып баштаары јанынан куучындажарга белен деди.

1981 жылда 30 сентябрьда Европада ядерный жуу-жепселдерди көптөдөрүн токтодоло, астадып баштаары керегинде СССР-дин ле США-нын делегациялары ойто куучындажып баштадылар.

США ла НАТО Американын орто учушту ракетно-ядерный жуу-жепселдерин Күнбадыш Европада тургузарына билетенерин тыңыдып ийген өйдө, президент Рейган бойынын «нульдан баштаар» шүүлтезин айтты. Ол шүүлте аайынча болзо, Совет Союз бойынын Европадагы јеринде тургускан ракеталарын бастыразын јоголтып салар учурлу.

Je Американын ракетно-ядерный жуу-жепселдери ол бойынча артар.

Женевада куучындажып баштаганына учурлай США-нын госуларственый качызынын заместители Бэрт мында айткан: «Бис орустарла куучындажып баштабаган болзобус, бистин союзниктерди олардын ороондорынын јеринде США-нын јангы ракеталарын тургузарына јопсиндирерге күч болор эди».

1982 јыл. СССР бойынын ла НАТО-нын ядерный жуу-жепселдер јетирер средстволорын (ракеталарды ла самолетторды) бир мунган — 300-ке јетире астадары керегинде шүүлте этти.

Март айда СССР бойынын Европада тургузылган ракеталарына мораторий јарлады, тоозын көптөтпөс, јангырта јазабас деп јарлаган.

Декабрь айда Совет Союз Европада ракеталарынын тоозын Англияда ла Францияда бар ракеталардын тоозына (162) тендештирер. Ол тушта НАТО США-нын јангы 572 ракетазын Күнбадыш Европага тургуспас учурлу деп айтты. Ол ок өйдө СССР ядерный бомбалар тартар самолеттордын тоозын кажы ла јанында 138-ке јетире астадар шүүлте эткен.

Совет Союзтын бастыра бу шүүлтелерин США јаратпай јамандап турды. Англиянын ла Франциянын ракетно-ядерный жуу-жепселдерин кожо чотоор керек деп СССР айдып турганын јаратпай, Вашингтоннын администрациязы Совет Союзты бойынын күнбадыштагы СС-20 ракеталарынын кезигин кодороло, күнчыгыштагы јерине апарарга туру, онон керектү тушта ойто түрген экелерге амадайт деп төгүн шүүлте таркадып баштаган.

1983 јыл. Май айда СССР ядерный жуу-жепселдерди јетиретен средстволорды (самолетторды ла ракеталарды) ананда ол ядерный бомбаларды ла окторды тен эдерине јопсинди.

СССР јөптөжү эдерге јарамыкту шүүлтелерди берип те турза, США оларды јаратпай, Совет Союзты јабарлаарын там ла тыгыдып турган. Совет Союзтын Күнчыгыштагы райондорында СС-20 ракеталардын тоозы там ла көптөп туру, керектү боло берзе, ол ракеталарын СССР Күнбадыш јаар түрген көчүрип апарар аргалу деп јабарлап турдылар.

Д. СОРТЫЯКОВ,
КПСС-тин обкомынын лекторы

4 акча